

INFORMACIJA O INTEGRACIJI CRNE GORE U NATO

Crna Gora je primljena u punopravno članstvo u NATO 05. juna 2017. godine, čime je završena faza pristupanja i započeta faza integracije. Ova faza trajala je dvije godine, tokom kojih su realizovane sve planirane aktivnosti i zadaci iz procesa integracije Crne Gore u NATO. Nosioc ovog procesa bili su Ministarstvo odbrane (u daljem tekstu MO) i Vojska Crne Gore (u daljem tekstu VCG), a u istom aktivno su učestvovali Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo javne uprave, Ministarstvo finansija i Direkcija za zaštitu tajnih podataka.

U cilju praćenja procesa i izrade procjene o dostignutom stepenu integrisanosti, uspostavljen je model rada koji se zasnivao na sastancima NATO Radne grupe za pristupanje i integraciju (Accession and Integration Working Group – AIWG) i Radnog tima Crne Gore¹. Pored ovih sastanaka jednom u toku godine održavala se Godišnja integracijska konferencija (Annual Integration Conference – AIC)². U cilju dodatnih konsultacija, koordinacije aktivnosti i blagovremenog reagovanja na izazove, ustanovljena je praksa da se na marginama raznih NATO aktivnosti realizuju neformalni sastanci AIWG i Radnog tima Crne Gore, u užem sastavu.

Osnov za praćenje i procjenu dostignutog nivoa integrisanosti Crne Gore u NATO bio je „Plan vojne integracije Crne Gore u NATO“. Nacrt istog predstavljen je na prvom sastanku AIWG u Pragu 2016. godine, a konačno usaglašen na drugom sastanku AIWG održanom u Podgorici u oktobru iste godine. Inicijalni Plan integracije pretrpio je nekoliko izmjena i dopuna u skladu sa procjenama njegove implementacije. Plan je tokom 2018. godine, na zahtjev NATO preimenovan u „Plan integracije Crne Gore u NATO“, u cilju definisanja obaveza ostalih državnih institucija u Crnoj Gori u procesu integracije čime je istom dat širi, tj. nacionalni kontekst. Planom integracije obuhvaćeni su zadaci i aktivnosti koje je Crna Gora trebala ispuniti u cilju pune integracije u NATO strukturu, a isti su bili grupisani u sedam³ oblasti.

NATO je pružao podršku Crnoj Gori u toku procesa integracije kroz Plan NATO podrške (NATO Support Plan - NSP) koji je predstavljen prvi put na drugom sastanku AIWG u oktobru 2016. godine u Podgorici, a isti konačno usaglašen na Konferenciji šefova za transformaciju (Chief of Transformation Conference-COTC), u decembru iste godine. Plan NATO podrške se tokom procesa integracije ažurirao u skladu sa analizama dostignutog nivoa integrisanosti Crne Gore u NATO.

¹ U cilju realizacije zadataka i aktivnosti iz procesa integracije, NATO je formirao Radnu grupu za pristupanje i integraciju (Accession and Integration Working Group – AIWG) u koju su bili uključeni svi NATO entiteti zaduženi za praćenje i podršku Crnoj Gori u procesu integracije. AIWG je predvodila saveznička komanda za transformacije (Allied Command Transformation – ACT). Crna Gora je formirala Radni tim MO i VCG za integraciju koji je bio zadužen za organizaciju i praćenje realizacije zadataka i aktivnosti u toku procesa integracije, a koga su pored predstavnika MO i VCG, činili i predstavnici Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva javne uprave, Ministarstva finansija i Direkcije za zaštitu tajnih podataka, koji su bili zaduženi za implementaciju zadataka i aktivnosti iz svoje nadležnosti. Sastanci AIWG i Radnog tima CG održavali su se dva puta godišnje. Na prvom sastanku, početkom godine, težišno se vršila analiza realizacije zadataka i aktivnosti iz prethodne godine, izrada procjene o dostignutom stepenu integrisanosti i usaglašavanje NATO plana podrške za tekuću godinu, dok je drugi sastanak, krajem godine, bio fokusiran na izradu i usaglašavanje Godišnjeg plana integracije za narednu godinu i definisanje smjernica za ažuriranje NATO plana podrške.

² AIC su predstavljale tematske konferencije. Svrha istih bila je da se sa strateškog nivoa analizira i procjeni dostignuti nivo integracije Crne Gore, identifikuju izazovi i kritični momenti za implementaciju zadataka i aktivnosti u procesu integracije, kao i izrada smjernica za dalju integraciju Crne Gore.

³ 2017. godine Plan integracije imao je šest oblasti. Međutim, zbog sve većeg značaja na globalnom nivou, kao i zahtjeva koje je potrebno ispuniti u domenu informatike, Odbrana od informatičkih prijetnji (Cyber Defence), izdvojena je iz oblasti Komunikacijsko – informacioni sistemi kao posebna (sedma) oblast integrisanja.

U proteklom periodu, realizacija zadataka i aktivnosti iz procesa integracije odvijala se planski u skladu sa projektovanom dinamikom. U martu mjesecu 2019. godine, na prvom sastanku AIWG održanom u Podgorici, potvrđeno je da su u određenim oblastima ispunjeni svi postavljeni ciljevi, te da se od 7 oblasti integracije u 5 može konstatovati da je završen rad AIWG⁴ u procesu integracije i dat je rok da se do 01. juna 2019. godine realizuju preostali zadaci iz oblasti CIS i NATINAMDS⁵. Obzirom na činjenicu da su i ti zadaci realizovani, konstatujemo da se Crna Gora potpuno integrisala u NATO.

Oblasti integracije:

1. Administracija – obuhvatala je zadatke vezane za:

- usaglašavanje zakonske regulative i utvrđivanje usklađenosti propisa Crne Gore sa odredbama Pariškog protokola i NATO sporazuma o statusu snaga (Status of Forces Agreement – SOFA) u skladu sa zahtjevima iz Plana reformi o pristupanju Crne Gore u NATO,
- izradu i implementaciju strateških i doktrinarnih dokumenata koji proizilaze iz „Strategijskog pregleda odbrane“ i „Dugoročnog plana razvoja odbrane“, izradu i usaglašavanje planskih dokumenata u sistemu planiranja odbrane i usaglašavanje istih sa NATO procesom planiranja odbrane (NDPP).
- usaglašavanje procesa upravljanja ljudskim resursima i razvoja programa obrazovanja i usavršavanja kadra po NATO standardima,
- izradu planova za razvoj koncepta podrške zemlje domaćina (Host Nation Support - HNS Concept), i
- izradu planova za razvoj i implementaciju rodne ravnopravnosti u VCG.

Tokom procesa integracije u ovoj oblasti realizovano je sljedeće:

- Izvršene su izmjene i dopune zakonske regulative, uključujući i Zakon o odbrani, u cilju otklanjanja svih prepreka za članstvo, ali i u cilju stvaranja kompletnih uslova za učešće pripadnika Vojske Crne Gore u međunarodnim snagama i učešću pripadnika civilne zaštite, policije i zaposlenih u organima državne uprave u mirovnim misijama i dr. aktivnostima u inostranstvu.
- Vlada Crne Gore je prihvatila deset sporazuma iz NATO pravne tekovine, a Skupština je donijela zakone o njihovom potvrđivanju;

⁴ U oblastima: administracija, opremanje, struktura snaga, obuka i vježbe i odbrana od informatičkih prijetnji svi postavljeni zadaci i aktivnosti u procesu integracije su ispunjeni, zbog čega je predložen završetak rada AIWG u ovim oblastima.

⁵ U junu mjesecu 2018. godine tokom Godišnje integracijske konferencije, NATO je iznio ocjenu da je Crna Gora u pojedinim oblastima integracije dostigla punu integrisanost, te da može samostalno nastaviti dalje procese i predložila da se u tim oblastima rad AIWG završi. Na prvom sastanku AIWG održanom u Podgorici marta 2019. godine, a nakon konsultacija i pribavljanja mišljenja nadležnih NATO entiteta zaduženih za svaku pojedinačnu oblast integracije, NATO strana je potvrdila da Crna Gora ove godine može u potpunosti zaključiti proces integracije u svim oblastima jer je dostigla nivo sa kojeg može samostalno da funkcioniše u procesu transformacije. S tim u vezi, na sastanku su dati zadaci za finalizaciju rada u oblastima CIS (komunikacijsko – informacioni sistemi – Communication and Information Systems) i NATINAMDS (NATO integrisani sistem protivvazdušne i protivraketne odbrane - NATO Integrated Air and Missile Defense System), kao i zadaci u vezi priprema za završetak rada AIWG i organizaciju Finalne integracijske konferencije (Final Integration Conference – FIC), odnosno proglašenje pune integrisanosti Crne Gore u NATO. Proces transformacije predstavlja neprekidan proces koji se obavljao paralelno sa procesima pristupanja i integracije. Isti podrazumijeva permanentno prilagođavanje organizacije i strukture Vojske u cilju ispunjenja obaveza koje su date u paketu ciljeva sposobnosti. Paket ciljeva sposobnosti NATO članice dobijaju u ciklusima koji traju 4 godine. S tim u vezi, na sastanku su dati zadaci za finalizaciju rada u oblastima CIS i NATINAMDS, kao i zadaci u vezi priprema za završetak rada AIWG i organizaciju Finalne integracijske konferencije (Final Integration Conference – FIC), odnosno proglašenje pune integrisanosti Crne Gore u NATO.

- Donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Vojsci Crne Gore, kao i uporedna analiza nacionalne zakonske i podzakonske legislative sa odredbama Pariskog protokola i SOFA-e⁶. Kroz Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o VCG prepoznate su obaveze o učešću u sistemu kolektivne odbrane, kao i obaveze za doprinos NATO komandnoj strukturi (NATO Command Structure - NCS) i strukturi NATO snaga (NATO Force Structure - NFS).
- U 2019. godini izrađena je nova sistematizacija radnih mjesta u MO i VCG. Kroz ova dva dokumenta prepoznate su obaveze usklađivanja strukture VCG, kao i obaveze u vezi proširenja postojećih predstavništava odnosno postavljanja novih nacionalnih predstavnika pri NATO tijelima i obaveze za doprinos NCS. Proširena je odbrambena i vojna sekcija pri stalnom predstavništvu Crne Gore pri NATO u Briselu (Stalna misija Crne Gore pri NATO), uspostavljeno je Vojno predstavništvo Crne Gore pri Savezničkoj komandi za operacije u Monsu (National Military Representation – NMR to Allied Command Operations – ACO/SHAPE) i započeta procedura za preimenovanje predstavnika Crne Gore sa pozicija „Partnerski štabni elementi“ (Partner Staff Element – PSE) na redovne, NATO pozicije u okviru NATO komandne strukture (Peace Establishment – PE). U narednom periodu očekuje se dalja implementacija ovih obaveza, do popune punog broja lica određenih za rad u nacionalnim predstavništvima pri NATO i NCS.
- Prepoznate su obaveze iz članstva u NATO kroz zakonski i strateški okvir i podzakonska akta (prepoznavanje novog strateškog okruženja u stratezijskim dokumentima – Strategija nacionalne bezbjednosti, Strategija odbrane, Stratezijski pregled odbrane, Dugoročni plan razvoja odbrane, Vojna doktrina, Doktrina obuke, Strategija za upravljanje ljudskim resursima⁷).
- Unaprijeđen je sistem vojnog obrazovanja i izvršeno njegovo usaglašavanje sa NATO doktrinama i standardima.
- Uspostavljen je sistem za primjenu odredbi rodne ravnopravnosti u sektoru odbrane⁸ i usvojen je Akcioni plan za implementaciju rodne ravnopravnosti u oružanim snagama.
- U narednom periodu biće potrebno izraditi i usaglasiti procedure na inter-resornom nivou za implementaciju i primjenu potpisanih sporazuma i protokola, posebno u dijelu koji se odnosi na poreske i carinske odredbe, ulazak i boravak lica na teritoriji Crne Gore, upotrebu i važenje identifikacionih i drugih dokumenata i slično.
- Doktrina logistike i HNS koncept, izrađeni su u nacrtu, a konačno usvajanje oba dokumenta planirano je u narednom periodu, a sa ciljem implementacije najboljih praksi u navedenim dokumentima, kao i implementacije zahtjeva koji su postavljeni novom NATO inicijativom o slobodnom kretanju trupa preko teritorija zemalja članica⁹.
- U oblasti standardizacije, u prethodnom periodu, kroz planove standardizacije u sektoru odbrane, usvojeno je tačno 156 NATO standarda (STANAG). Među usvojenim standardima nalazi se i određeni broj NATO doktrinarnih dokumenata za koje se neće raditi posebne, nacionalne doktrine, već će se za usvojene NATO doktrine izvršiti revizija ograničenja u primjeni koja su postavljena prilikom usvajanja.

⁶ Uporedna analiza izvršena je od strane Vladine interresorne Radne grupe. Zaključak iste je bio da nema potrebe za izmjenama i dopunama nacionalne legislative, jer je ista usaglašena sa odredbama navedenih NATO dokumenata.

⁷ Usvojen je Akcioni plan za implementaciju strategije upravljanja ljudskim resursima. U ovom dijelu izrađeni su i prvi nacrti planova karijernog razvoja i planovi školovanja i usavršavanja vojnog kadra, koji će se u narednom periodu doradivati i usaglašavati sa NATO doktrinama i standardima.

⁸ Posebno implementacija Rezolucije Savjeta bezbjednosti UN 1325 „Žene, mir i bezbjednost“.

⁹ U izradu Doktrine logistike i HNS koncepta uključen je „Međunarodni logistički koordinacioni centar“ (Multinational Logistics Coordination Center – MLCC), a prikupljana su i značajna iskustva na bilateralnoj osnovi od strane susjednih NATO zemalja. Nakon uvida u nacrt dokumenta dostavljene su nam određene sugestije i ponuđena pomoć na daljoj razradi oba dokumenta.

- Fokus u daljem radu biće na praćenju i realizaciji redovnih reformi sektora odbrane koje Crna Gora može samostalno realizovati.

U skladu sa prethodno navedenim, NATO je ocijenio da je Crna Gora u oblasti administracija ispunila sve postavljene ciljeve u procesu integracije, te da je rad AIWG u ovoj oblasti završen.

2. Opremanje – obuhvatala je zadatke vezane za:

- o usaglašavanje planova opremanja i modernizacije VCG sa NATO standardima i rokovima za implementaciju dodijeljenih paketa ciljeva sposobnosti,
- o izradu planova za rješavanje viškova (infrastruktura, naoružanja, vojne opreme i municije),
- o izradu planova razvoja infrastrukture za potrebe odbrane, i
- o izradu planova razvoja infrastrukture i materijalnih sredstava za implementaciju koncepta podrške zemlje domaćina (Host Nation Support – HNS Concept).

Planom integracije kroz ovu oblast obuhvaćene su aktivnosti na izradi dugoročnog i srednjeročnog plana opremanja (naglašavajući prioritizaciju projekata i definisanje rokova za realizaciju istih), planova za razvoj i unapređenje infrastrukture kako za potrebe odbrane tako i za potrebe implementacije HNS koncepta. Posebna pažnja u ovoj oblasti bila je usmjerena na planove opremanja i modernizacije deklariranih sastava u skladu sa tekućim ciklusom NATO odbrambenog planiranja (NATO Defence Planning Process – NDPP), odnosno na implementaciju dodijeljenih paketa ciljeva sposobnosti, kao i na održivost planova opremanja i modernizacije u odnosu na projekcije budžetskih sredstava i planove investiranja u sektoru odbrane. Izvršena je revizija Plana investiranja u sektoru odbrane, a nakon donošenja Strategijskog pregleda odbrane (SPO) izrađen je novi Dugoročni plan razvoja odbrane (DPRO), koji predstavlja polazne osnove za izradu daljih planova opremanja i modernizacije. Realizovan je niz projekata opremanja i modernizacije VCG i razvoja infrastrukturnih objekata za potrebe odbrane, kako iz planiranih budžetskih sredstava, tako i iz sredstava raspoloživih fondova (prvenstveno fondova Vlade SAD za podršku partnerskim zemljama), kao i donacija drugih partnerskih zemalja. Kao najvažnije možemo istaći nastavak rješavanja viškova naoružanja i municije kroz MONDEM program i kroz NATO povjerilački fond (NATO Trust Fund), uređenje skladišta na Brezoviku, nabavku radio-komunikacijske opreme za deklarirane sastave, nabavku opto-elektronske opreme za potrebe izviđačke čete, nabavku protiv-terorističke i balističke opreme za četvrtu vojnu policiju, nabavku opreme za individualnu i kolektivnu hemijsko-biološko-radiološko-nuklearnu zaštitu (HBRN), nabavku opreme za neutralisanje eksplozivnih naprava (EOD oprema), konverziju raketne topovnjače RTOP-405 u patrolni brod, C-2 preglede helikoptera tipa Gazela, nabavku tri nova višenamjenska helikoptera tipa Bell 412, opremanje Vazduhoplovnog operativnog centra sa komunikacijskom opremom (radio uređaju zemlja – vazduh – zemlja) kao i uređajima za komandovanje i kontrolu (Air C2), nabavku šest lako oklopljenih transportnih vozila kroz donaciju Vlade SR Njemačke i sl. Dio opreme već je stavljen na upotrebu u jedinice VCG, dok se za dio opreme (najvećim dijelom nabavljene kroz fondove SAD) očekuje isporuka u narednom periodu. Pored navedenog, u narednom periodu očekuje se zaključenje nekoliko važnih projekata kao što su: nabavka lako oklopljenih transportnih vozila za opremanje deklariranih sastava¹⁰, nabavka taktičkih bespilotnih letjelica, i nabavka vojnog 3D radara za nadzor VaP-a uz pomoć i podršku NATO. Fokus u budućem periodu iz ovog domena biće na procjeni održivosti navedenih planova i praćenju implementacije istih, posebno u dijelu koji se odnosi na prioritete i rokove za opremanje deklariranih sastava.

¹⁰ Predviđeno sukcesivno opremanje kopnenih snaga, prvenstveno dvije deklarirane pješadijske čete koje u skladu sa dodijeljenim paketom ciljeva sposobnosti, predstavljaju glavni doprinos Crne Gore.

U skladu sa prethodno navedenim, NATO je ocijenio da je Crna Gora u oblasti opremanje ispunila sve postavljene ciljeve u procesu integracije, te da je rad AIWG u ovoj oblasti završen.

3. Struktura snaga – obuhvatala je zadatke vezane za:

- izradu planova za usaglašavanje organizacijsko – formacijske strukture VCG (u daljem tekstu OFS VCG) sa dodijeljenim paketima ciljeva sposobnosti, i
- izradu planova za pridruživanje (afilijaciju) deklariranih sastava u strukturu NATO snaga (NATO Force Structure – NFS).

Ova oblast integriranja u najvećoj mjeri je određena dodijeljenim paketima ciljeva sposobnosti. Kroz istu su predstavljeni planovi za uspostavljanje organizacijsko-formacijske strukture VCG, koja je usvojena 2019. godine i koja će početi sa implementacijom u drugoj polovini godine. Nova organizacijsko-formacijska struktura VCG u potpunosti je usaglašena sa dodijeljenim paketima ciljeva sposobnosti, planovima za pridruživanje (afilijaciju) deklariranih sastava u NFS, kao i sa operativnim planovima NATO. Pored ovoga, izrađeni su i planovi za pridruživanje (afilijaciju) deklariranih sastava u strukturu NATO snaga (NATO Force Structure – NFS). Kroz ovaj dio Crna Gora je iskazala spremnost za doprinos NATO vođenim operacijama, spremnost za popunu kritičnih sposobnosti u okviru NFS¹¹, spremnost za kontribuciju u inicijativama i snagama od izuzetnog značaja za bezbjednost NATO¹², kao i planove za dalja angažovanja¹³. Što se tiče doprinosa NATO vođenim operacijama Crna Gora je već prepoznata kao jedan od značajnih kontributora.

U skladu sa prethodno navedenim, NATO je ocijenio da je Crna Gora u oblasti struktura snaga ispunila sve postavljene ciljeve u procesu integracije, te da je rad AIWG u ovoj oblasti završen.

4. Obuka i vježbe - obuhvatala je zadatke vezane za:

- izradu planskih i doktrinarnih dokumenata koji se odnose na obuku i vježbe jedinica VCG i
- razvoj, usvajanje i implementaciju planova obuke, sertifikacije i ocjenjivanja deklariranih sastava po NATO standardima.

Kroz ovu oblast Crna Gora je izradila planove za unapređenje cjelokupnog sistema obuke i ocjenjivanja sposobnosti jedinica VCG; planove sertifikacije, održavanja dostignutog stepena sposobnosti kao i planove za dalje unapređenje razvoja sposobnosti deklariranih sastava. Navedeni planovi su usklađeni sa NATO doktrinom za obuku, standardima i programima obuke i ocjenjivanja sposobnosti NATO komande za operacije (Allied Command Operations Force Standards – AFS). Donijeta je Doktrina obuke, a kroz planove standardizacije usvojena je većina NATO standarda za obuku i ocjenjivanje sposobnosti jedinica VCG po programima AFS. Do sredine 2017. godine, za ocjenjivanje sposobnosti deklariranih sastava Vojske Crne Gore, korišćen je NATO koncept operativnih sposobnosti (OCC E&F), dok se od sredine 2017. godine prešlo isključivo na NATO standarde AFS. Za potrebe ocjenjivanja sposobnosti jedinica na nivou Vojske Crne Gore, u toku je razvoj nacionalnog programa obuke i

¹¹ Doprinos NATO snagama za odgovor (NATO Response Forces – NRF), posebno namjenskim snagama u visokom i vrlo visokom stepenu pripravnosti (Very High Readiness Joint Task Force – VJTF i Immediate Follow on Forces – IFF).

¹² Trenutno to je doprinos inicijativama za odvrćanje i zaštitu istočnih granica NATO, odnosno kontribuciju u multinacionalnim sastavima (MND – NE i MNB SE) i snagama naprednog isturenog prisustva (eFP).

¹³ Proširenje doprinosa NATO vođenim misijama - KFOR na Kosovu i NATO misija za obuku u Iraku – NTMI; doprinos NATO inicijativi pojačanog isturenog prisustva (izviđačko odjeljenje u sastavu borbene grupe (eFP BG) u Letoniji; uključenje u NATO snage za odgovor (NATO Response Force – NRF) - 1 oficira u štab NATO korpusa za brzi odgovor u Italiji (NATO Response Deployable Corp – NRDC-ITA) i buduću afilijaciju pješadijske jedinice u ovaj korpus.

ocjenjivanja sposobnosti kroz izradu raznih pravilnika, programa, instrukcija, direktiva i uputstava za obuku i ocjenjivanje osposobljenosti¹⁴. Navedena dokumenta će u suštini biti bazirana na NATO programima OCC E&F i AFS, kako bi bila usklađena sa NATO doktrinom za obuku. Većina prethodno navedenih planova i programa je izrađena. U narednom periodu, po ovom pitanju, osnovni zadatak biće izrada Pravilnika o kontroli i ocjenjivanju borbene spremnosti jedinica Vojske Crne Gore. Za potrebe ocjenjivanja deklariranih sastava po programima AFS u narednom periodu fokus će biti na obuci ocjenjivača i proširenju baze istih. Pored navedenog, izrađene su instrukcije i planovi obuke za svaku pojedinačnu međunarodnu misiju i operaciju u kojima Crna Gora participira. Sve deklarirane jedinice su ocijenjene po NATO standardima AFS ili su planirana ocjenjivanja istih u skladu sa postavljenim rokovima u tekućem ciklusu NDPP. Održavanje dostignutog stepena sposobnosti deklariranih sastava sprovodi se većinom kroz učešće na međunarodnim vježbama u kojima je VCG značajno povećala broj vježbi na kojima učestvuje sa jedinicama ranga voda i više (za razliku od prethodnih godina na kojima se učešće većinom zasnivalo na posmatračima, štabnom osoblju i timovima). Fokus učešća na međunarodnim vježbama biće vježbe u organizaciji NATO Alijanse, naročito one koje prorađuju taktiku nižih jedinica, od voda do brigade. Tokom proteklog perioda, uspostavljena je odlična saradnja sa članicama Alijanse i partnerima, prepoznate su oblasti u kojima VCG želi da se usavršava i nadgrađuje i, s obzirom na stečeno iskustvo u pripremi i realizaciji pomenutih aktivnosti, smatramo da VCG ima osposobljen kadar i materijalno-tehničke kapacite za samostalno angažovanje na međunarodnim vježbama.

U skladu sa prethodno navedenim, NATO je ocijenio da je Crna Gora u oblasti obuka i vježbe ispunila sve postavljene ciljeve u procesu integracije, te da je rad AIWG u ovoj oblasti završen.

5. Integriranje sistema protivvazdušne odbrane (u daljem tekstu PVO) u NATO integrirani sistem protivvazdušne i protivraketne odbrane (NATO Integrated Air and Missile Defense System – NATINAMDS) – obuhvatala je zadatke vezane za:

- razvoj sposobnosti za nadzor crnogorskog vazdušnog prostora (u daljem tekstu VaP),
- realizaciju zadataka na definisanju i uspostavljanju modela zaštite crnogorskog VaP-a, i
- ispunjavanje minimalnih vojnih zahtjeva i definisanih paketa ciljeva sposobnosti za integriranje sistema PVO Crne Gore u NATINAMDS u skladu sa iskazanim nivoima ambicija¹⁵.

Ova oblast bila je najkompleksnija i najzahtjevnija prevashodno zbog veoma limitiranih resursa Crne Gore u odnosu na zahtjeve date kroz ovu oblast. Takođe, bitnu specifičnost predstavlja nedostatak nacionalne agencije za kontrolu i upravljanje vazdušnim saobraćajem¹⁶. Razvoj sposobnosti za nadzor VaP-a odnosila se na izgradnju i opremanje

¹⁴ Iako je Crna Gora usvojila koncept OCC i standarde AFS procijenjeno je da bi primjena ovih programa na cjelokupan sastav VCG bila nerentabilna jer koncept OCC podrazumijeva dugotrajan, četvorogodišnji proces, dok program AFS podrazumijeva konstantan visok stepen popunjenosti jedinica, dosta visok stepen poznavanja engleskog jezika cjelokupnog sastava, posebno komandnog kadra, kao i potpunu opremljenost u skladu sa NATO standardima. Ovakav pristup obuci i ocjenjivanju sposobnosti bio bi izuzetno skup i neodrživ.

¹⁵ Crna Gora je iskazala ambicije za razvoj vazduhoplovnog operativnog centra (VOC) sa sposobnostima za nadzor VaP-a, izradu prepoznate slike u VaP-u (Recognized Air Picture – RAP) i razmjenu podataka u okviru NATINAMDS. VOC predstavlja dio NATO integriranog sistema za nadzor i praćenja situacije u VaP-u, povezan je sa susjednim NATO centrima za izvještavanje i komandovanje i komandnim vazduhoplovnim operativnim centrom u Španiji.

¹⁶ Kontrolu vazdušnog saobraćaja za potrebe Crne Gore vrši SMATSA (Serbia and Montenegro Air Traffic Services Agency), čije angažovanje je sa strane NATO bilo diskutabilno i rješavalo se kroz kompleksne pregovore na

vazduhoplovnog operativnog centra (VOC) i sposobnosti za samostalnu izradu prepoznate radarske slike u VaP-u u realnom vremenu (Recognized Air Picture – RAP). Što se VOC-a tiče, realizovane su sve aktivnosti¹⁷. Kroz implementaciju ASDE programa¹⁸ uspostavljen je link sa Centrom za komandovanje i izvještavanje (CRC) Podvornica koji je unaprijedio obuku kadra Vojske Crne Gore u domenu razvijanja sposobnosti obrade podataka i izrade prepoznata radarske slike u realnom vremenu (RAP). Danas VOC dobija iz komandnog vazduhoplovnog operativnog centra u Španiji (CAOC Torehona) sliku o situaciju u vazдушnom prostoru. U toku su završna testiranja i konfigurisanje linkova putem kojih će VOC dobijati u realnom vremenu klasifikovanu sliku o situaciji u vazдушnom prostoru od susjednih NATO centara za komandovanje i izvještavanje koji se nalaze u Italiji i Grčkoj. Međutim, s obzirom na konfiguraciju crnogorskog reljefa, pokrivenost radarskim signalom od strane susjednih NATO zemalja nije zadovoljavajuća, naročito na malim visinama. U cilju prevazilaženja tog problema i uspostavljanja efikasnog sistema nadzora VaP-a, ali i podrške NATO misiji zaštite crnogorskog VaP-a, ukazala se potreba za nabavkom vojnog radara. U toku su pregovori sa NATO u vezi pomoći oko nabavke radara¹⁹ ali i povezivanja radara SMATSA koji se nalazi na teritoriji Crne Gore. Drugi zadatak u ovoj oblasti odnosio se na zaštitu VaP-a Crne Gore, gdje je procijenjeno da Crna Gora nema kapaciteta i sposobnosti za samostalno obavljanje ovog zadatka na visinama preko 3000m. NATO je predstavio dva modela kojim bi Crna Gora mogla regulisati pitanje zaštite vazdušnog prostora. Prvi model je kroz bilateralni sporazum sa nekom od NATO članica, čime bi, između ostalog, Crna Gora bila izložena dodatnim finansijskim obavezama prema zemlji koja bi "štitila" njen vazdušni prostor²⁰. Crna Gora je uz konsultacije sa NATO zvaničnicima kroz AIWG, sagledavajući sve aspekte odlučila da je optimalan model regulisanja zaštite njenog vazdušnog prostora kroz uspostavljanje NATO misije za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore, po modelu kako je to urađeno u Republici Albaniji (Air Policing). Troškovi za uspostavljanje ove misije finansiraju se iz zajedničkog NATO budžeta, tako da isti ne predstavlja izvor dodatnih troškova za Crnu Goru, osim onih koje su već predviđene za zajednički NATO budžet. Republika Grčka i Republika Italija su zemlje sa koje realizuju misiju zaštite crnogorskog VaP-a - Air Policing. NATO Air Policing misija zvanično je uspostavljena 5. juna 2018. godine. Misija zaštite vazdušnog prostora - Air Policing predstavlja jedan od najznačajnijih benefita članstva Crne Gore u NATO. Kada je riječ o zaštiti crnogorskog VaP-a na visinama do 3000m Crna Gora se

relaciji Crna Gora – SMATSA – NATO, uz potrebu davanja pisanih garancija i rješavanja niza drugih međusobnih obaveza.

¹⁷ Zgrada VOC-a je uređena i opremljena po svim bezbjednosnim zahtjevima i standardima (mjere fizičko-tehničke zaštite objekta i standardi komunikaciono-informacione strukture). VOC je opremljen sistemom komandovanja i kontrole (AIR C2) i povezan sa NATO centrima za izvještavanje i komandovanje (NATO komanda vazduhoplovnih snaga u NJemačkoj – AIRCOM, CRC Italija, CRC Grčka, CRC Hrvatska, CRC Albanija i CAOC Torehon u Španiji). VOC je opremljen i povezan sredstvima za NATO zaštićenu komunikaciju (NS WAN i NATO Core CIS) sa lokacijama u zemlji i sa NATO, kao i sa sredstvima komunikacije zemlja – vazduh – zemlja. Većina navedene opreme predstavlja dio „Paketa dobrodošlice“, dok je Crna Gora snosila troškove pripreme i uređenja lokacije. Budući troškovi odnose se na održavanje licenci za navedenu opremu i troškove redovnog održavanja i servisiranja iste.

¹⁸ NATO program razmjene podataka o situaciji u vazдушnom program (Air Situation Data Exchange – ASDE) - program namijenjen partnerskim zemljama kao priprema za integrisanje u NATINAMDS. Kroz isti vrši se povezivanje partnerskih centara sa NATO centrima, ali uz mogućnost jednostranog slanja podataka (partnerske zemlje mogu dostavljati podatke NATO centrima, ali ne mogu da primaju sve podatke iz NATO centara, već samo one koje su im namijenjene od strane NATO – tzv. „filtrirani podaci“).

¹⁹ NATO je iskazao spremnost da Crnoj Gori ustupi na korišćenje vojni 3D radar dugog dometa besplatno. Crna Gora je u obavezi da uloži finansijska sredstva potrebna za izgradnju radarskog položaja, modernizaciju radara i plaćanje transporta do Crne Gore.

²⁰ Ovakav vid regulisanja zaštite vazdušnog prostora kratkotrajno su primjenjivale baltičke zemlje, ali je zbog značaja njihovog vazdušnog prostora NATO je kasnije uspostavio svoju misiju, tako da ne postoje iskustva iz konkretne primjene ovog modela.

opredjelila za razvoj sposobnosti za PVO koja se bazira na lakim prenosnim PVO sistemima a koja bi pružala PVO zaštitu jedinica i vitalnih objekata crnogorske infrastrukture.

U skladu sa prethodno navedenim, NATO je ocijenio da je Crna Gora u oblasti integrisanje sistema PVO Crne Gore u NATINAMDS ispunila sve postavljene ciljeve u procesu integracije, te da je rad AIWG u ovoj oblasti završen.

6. Komunikacijsko – informacioni sistemi (CIS) - obuhvatala je zadatke vezane za:

- priključenje na NS WAN i osnovne NATO komunikacijske i informacione sisteme,
- proširenje NATO zaštićenih veza do krajnjih korisnika,
- povezivanje nacionalnih mreža sa NATO mrežama,
- razvoj i opremanje deklariranih sastava (taktički komunikacijski sistemi), i
- opremanje jedinica angažovanih u međunarodnim aktivnostima, sistemima za zaštićenu komunikaciju.

Planom integracije usaglašene su osnovne lokacije za priključenje na NS WAN i osnovne NATO komunikacijske i informacione sisteme u okviru minimalnih vojnih zahtjeva i uslovi za pristupanje²¹. Ovaj zadatak je u potpunosti realizovan. Za potrebe instalacije opreme izvršeni su potrebni infrastrukturni radovi, međusobno povezivanje lokacija i povezivanje na NATO linkove sa odgovarajućom opremom (optički kablovi i druga oprema). Proširenje NATO zaštićenih veza do krajnjih korisnika i povezivanje nacionalnih mreža sa NATO mrežama podrazumijeva povezivanje nacionalnih sistema na NATO komunikacione sisteme (težišno povezivanje telefonske centrale MO na NATO telefonsku centralu) te na razvoj nacionalnih komunikacijskih i informacionih mreža i sistema potrebnih za bezbjednu i sigurnu komunikaciju (posebno za komunikaciju sa sastavima angažovanim u međunarodnim aktivnostima). Izvršena je analiza i definisane su potrebe za daljom nadogradnjom postojećih kao i za razvojem novih sistema. Pokrenuti su projekti za nabavku potrebne taktičke komunikacijske opreme i sl. Ovaj dio uveliko zavisi od definisanja budućih lokacija MO i GŠ VCG i potreba izgradnje infrastrukture na istima. Takođe, posebno u dijelu koji se odnosi na proširenje NS WAN-a na krajnje korisnike, u narednom periodu će se pažljivo izbalansirati potrebe za rad na NATO sistemima (broj lica koja imaju potrebu za gotovo svakodnevnom komunikacijom sa NATO putem zaštićenih sistema) i broj potrebnih radnih stanica, sa obzirom na cijenu koštanja istih, cijenu licenci i održavanja, kao i na zahtjeve za uređenje infrastrukture na lokacijama predviđenim za instalaciju potrebne opreme. Ovaj segment sada spada u stalni zadatak.

U skladu sa prethodno navedenim, NATO je ocijenio da je Crna Gora u oblasti komunikacijsko – informacioni sistemi ispunila sve postavljene ciljeve u procesu integracije, te da je rad AIWG u ovoj oblasti završen.

7. Sajber odbrana (Cyber Defence) – obuhvatala je zadatke vezane za:

- razvoj nacionalnih i vojnih sposobnosti za odbranu od sajber prijetnji;
- razvoj infrastrukture i formiranje timova za odgovor na kompjuterske incidente (Computer Incident Response Team – CIRT) u skladu sa NATO standardima i najboljim praksama saveznika.

Iako je ova oblast u proces integracije uvedena prošle godine, po istoj je već realizovan značajan broj aktivnosti. Nosilac ove oblasti je Ministarstvo javne uprave, u čijem sastavu je uspostavljen i u operativnoj je upotrebi Nacionalni tim za odgovore na kompjuterske

²¹ Za osnovnu ulaznu tačku u Crnu Goru određena je lokacija u Direkciji za zaštitu tajnih podataka (tzv. „Point of Presence – PoP”), za rezervne ulazne tačke lokacije u Ministarstvu vanjskih poslova i VOC-u (tzv. „Mini PoP”), a kao minimum zahtjeva definisane su i lokacije u MO i Generalštabu VCG.

incidente (National Computer Incident Response Team – NCIRT). Usvojena je druga po redu Strategija sajber bezbjednosti Crne Gore 2018-2021, a tokom 2017. godine formiran je Savjet za informacionu bezbjednost, koji se dobrim dijelom bavi sajber pitanjima i u tom smislu daje preporuke za sistemski razvoj ove oblasti i vrši monitoring realizacije Akcionog plana navedene strategije. Sektor odbrane u ovoj oblasti ima značajan dio aktivnosti koje se prvenstveno odnose na razvoj i stvaranje mehanizama sajber odbrane za potrebe MO i VCG. U tom smislu MO i VCG su posvećeni dostizanju NATO ciljeva sposobnosti i realizaciji zadataka iz Akcionog plana Strategije sajber bezbjednosti Crne Gore 2018-2021. Izrađen je predlog Strategije sajber bezbjednosti Vojske Crne Gore. Novom sistematizacijom radnih mjesta u MO formiran je Odsjek za sajber odbranu i odgovore na kompjuterske incidente (u daljem tekstu CD/CIRT), dok je u okviru GŠ i VCG u toku formiranje Odjeljenja nadležnog za oblast sajber odbrane. CD/CIRT tim je formiran sa inicijalnim operativnim sposobnostima sa tendencijom proširenja, kako u kadrovskom tako i u smislu opremanja hardverom i softverom. Takođe, izgrađen je bezbjednosni operativni centar (Security Operation Center – SOC) koji će biti centralno mjesto za zaštitu, prevenciju i monitoring sajber prijetnji, nabavljena je hardverska i softverska oprema za potrebe rada CIRT timova i opremanje centra. Osnovni izazovi u ovoj oblasti odnose se na limitirane resurse u odnosu na izbor i angažovanje obrazovanog i obučenog kadra. S tim u vezi u narednom periodu značajna pažnja biće usmjerena na usavršavanje kadra u ovoj oblasti, uspostavljanje baze stručnjaka osposobljenih za rad u ovoj oblasti, kao i na obuku ljudstva za rad na sredstvima za elektronsku razmjenu informacija i komunikacije, na bezbjedan način. Po pitanju obrazovanja i obuke biće neophodna ekspertska pomoć i podrška od strane NATO (prvenstveno kroz obezbjeđenje dovoljnog broja mjesta na kursovima u NATO specijalističkim centrima), što je i postavljeno kao zahtjev. Takođe, Ministarstvo odbrane je uspostavilo saradnju na bilateralnoj osnovi sa zemljama koje imaju razvijene kapacitete u ovoj oblasti (SAD, Velika Britanija), kroz koju je već realizovan značajan broj aktivnosti, kao i bilateralnu saradnju sa susjednim NATO članicama i multilateralnu saradnju kroz niz regionalnih inicijativa odbrambene saradnje u smislu obuke i razmjene iskustava i najboljih praksi.

U skladu sa prethodno navedenim, NATO je ocijenio da je Crna Gora u oblasti komunikacijsko – informacioni sistemi ispunila sve postavljene ciljeve u procesu integracije, te da je rad AIWG u ovoj oblasti završen.

Formalni akt, kojim će se konstatovati da je proces integracije Crne Gore u NATO završen, je Deklaracija o završetku procesa integracije Crne Gore u NATO. Planirano je da se navedena Deklaracija potpiše u Podgorici 23. jula 2019. godine.

Na osnovu iznijetog, Ministarstvo odbrane predlaže da Vlada Crne Gore donese sljedeće:

Z A K L J U Č K E

1. Vlada je usvojila Informaciju o integraciji Crne Gore u NATO.
2. Vlada je prihvatila Deklaraciju o završetku procesa integracije Crne Gore u NATO.
3. Ovlašćuje se brigadni general Dragutin Dakić, načelnik Generalštaba Vojske Crne Gore, da u ime Vlade potpiše Deklaraciju o završetku procesa integracije Crne Gore u NATO.

DEKLARACIJA

Crna Gora je 5. juna 2017. postala punopravna članica Organizacije Sjevernoatlantskog ugovora (NATO), čime je povećan nivo stabilnosti i bezbjednosti u evroatlantskom području.

Nakon priključenja Alijansi, Crna Gora je ušla u završnu fazu integracije. Glavni ciljevi Crne Gore bili su integracija Vojske Crne Gore u komandnu strukturu i strukturu snaga NATO-a i obezbjeđenje doprinosa misijama i zadacima Alijanse u skladu sa načelima i procedurama NATO-a.

Da bi se postigli ovi ciljevi, Vojska Crne Gore razvila je plan integracije koji je bio podržan NATO-ovim planom podrške, pod vođstvom Vrhovne komande Savezničkih snaga za transformaciju, i blisko koordinisan sa Vrhovnom komandom Savezničkih snaga Europe, združenim i samostalnim NATO komandama.

Faza integracije uspješno je završena i Crna Gora će od sada samostalno održavati svoje deklarirane sposobnosti.

Kao potvrda ispunjavanja ciljeva faze integracije, danas, 23. jula 2019. godine, proglašavamo zvaničan završetak faze integracije Crne Gore u NATO.

André Lanata
General, Vazduhoplovstvo Francuske
Vrhovni Komandant Savezničke
Komande za Transformaciju
Organizacije Sjevernoatlantskog ugovora

Dragutin Dakić
Brigadni General
Načelnik Generalštaba
Vojska Crne Gore

DECLARATION

Montenegro became a formal member of the North Atlantic Treaty Organization (NATO) on the 5th of June 2017 resulting in an increased level of stability and security in the Euro-Atlantic area.

Upon joining the Alliance, Montenegro entered the Final Integration Phase. The main goals of Montenegro were the integration of its Armed Forces into the NATO Command and Force structures and ensuring their contribution to the Alliance's missions and tasks in accordance with NATO's principles and procedures.

To achieve these objectives, the Armed Forces of Montenegro developed an Integration Plan that was accompanied by NATO's Support plan, led by Headquarters Supreme Allied Commander Transformation, and closely coordinated with Supreme Headquarters Allied Powers Europe, Joint and Single Service Commands.

The Integration Phase has been successfully completed and Montenegro will now maintain their declared capabilities.

As an affirmation of fulfilment of the Integration Phase objectives today, the 23rd day of July 2019, we hereby declare the formal end of the NATO Integration Phase for Montenegro.

André Lanata
General, French Air Force
Supreme Allied Commander Transformation
North Atlantic Treaty Organization

Dragutin Dakić
Brigadier General
Chief of General Staff
Armed Forces of Montenegro